

Kako postati milijonar?

Skoraj vsakdo je kdaj potihoma posanjaril, kako lepo bi bilo, če bi nekoč zadel terno na loteriji. Saj ni treba veliko, le toliko, da si kupim kako hiško, pomladim prevozno sredstvo, morda parkiram novo jadrnico v bližnjo marino. Pa nekaj dam na stran, da penzion pride prej in da otroci ne bodo lačni. Da ne ostane le pri občutkih, morda celo kupim srečko.

Ljudje smo hecna bitja. Bojimo se potovati z letalom, čeprav številke govorijo, da je bistveno bolj nevarno z avtom, sploh, če se zraven kaj hecamo z nevarnimi substancami ali hitrostjo. Ni nenavadno, da je napad na dvojčka v New Yorku pretresel ves svet, je pa vsaj čudno, da smo precej brezskrbni, ker prav vsak dan za AIDSom in boleznimi srca in ožilja podleže še več ljudi, kot jih je tistega usodnega dne umrlo v terorističnem napadu. Zdi se nam, da ne jemo veliko, a če bi dosledno popisali vso dnevno količino konzumirane hrane in ugotovili, da smo krepko preko priporočil, bi nam kapnilo, zakaj se redimo. Tako ugotovimo, da se občutki igrajo z nami in da se zaradi njih odločamo ... osebno. Pri nekaterih tveganjih pretiravamo, drugim zmanjšujemo pomen. Če je naša predstava predaleč od resnice, sprejemamo napačne, neumne, nevarne ali bistveno predrage odločitve. Na strani tehtnice zlagamo napačne dobrine in jih ne merimo z znanstvenimi metri.

In če v vsakodnevem življenju s tako lahkoto damo košarico hladni, matematični predvidljivosti na račun osebnih, iracionalnih občutkov, kako lahko potem pričakujemo, da bomo kristalno čisto in natančno ocenjevali tveganja, ki nam grozijo v ekspanzivnem digitalnem svetu, ki ga poznamo še precej manj? Tu nas zgodovina še ni obdarila z zaupanja vredno statistiko, pa še napadi se pred njo zelo preprosto skrijejo. Kako potem oceniti, koliko sredstev se splača vložiti v varnost preventivno, da ne bo katastrofalno draga šele po napadu in kaj so stvari, ki se jim zaradi varnosti morda vseeno splača odreči? Kaj je za določeno okolje in situacijo pravi nivo kompromisa? In kdaj nas bodo napačno ocenjena mala tveganja ubila, nerealno velika pa stala preveč časa, denarja in udobnosti? Pogledano z vesoljskim očesom ponavadi zagrešimo vsaj enega, ponavadi pa celo oba smrtna greha: prav po človeško ali podcenimo ali precenimo grožnje.

V prvi skupino groženj spadajo tečne podrepne muhe, ki so na začetku povsem nedolžne in zastonj, zato jih zlahka odmislimo. Na koncu znajo drago stati, pa še krepke zamudne obresti za nazaj si pripišejo. Če ste milijonar, se vam po nesreči lahko zgodi, da to niste več. So izjemno pogoste, skorajda vsakodnevne in nič posebnega. Ne dogajajo se samo nam, temveč tudi večini ljudi okrog nas. In kar trajajo in trajajo, zato jih še lažje jemljemo z levo roko: vsak lahko stakne virus s trojanskim konjem, na vsaki službeni poti nam lahko ukradejo prenosni računalnik s poslovnimi skrivnostmi, v vsako omrežje je možno vdreti, povsod ljudje uporabljajo šibka gesla in mape v skupni rabi, v vsako podjetje je možno priti mimo vratarja ali skozi zadnja vrata, kamor hodijo zaposleni kadit. Če sodelavci neredno varnostno posodabljajo računalnike ali zaganjajo nepreverjeno programsko opremo, je to pač bolj način delovanja podjetja kot resna grožnja. Če se nam zdi, da grožnje niso usmerjene naravnost v nas, jih tudi lažje spregledamo: kraje identitete se dogajajo predvsem Američanom, za zlorabe plačilnih kartic Slovenci nismo dovolj bogati, v naši elektronski pošti ni nobenih skrivnosti, naši računalniki res niso nikomur zanimivi. Tudi nenamerne nesreče in napake, kot so recimo okvare trdih diskov ali varnostne luknje v spletnih aplikacijah, nas preventivno ne skrbijo preveč, prav tako nas ne morejo skrbeti stvari, o katerih nič ne vemo. Nesreče in slabe stvari se tako dogajajo predvsem drugim, kajne?

Druga skupina grozi naravnost vsakemu med nami in našim otrokom, čeprav nekatera tveganja v resnici niso tako velika, kot izgledajo na prvi pogled. Psihologi ugotavljajo, da se pretirano odzovemo ob spektakularnih, redkih in nenadnih dogodkih, takih, ki jih nismo sposobni dovolj dobro nadzorovati in zato močno odreaagiramo. Zaradi možnosti poplav, potresov, vojn in terorističnih napadov morda začutimo večjo potrebo po preventivi, še preden se stvar zares zgodi. Prav tako nas lahko zanese v pretiravanje, če se znajdemo v situaciji, ki nas je nekoč že pretresla. Če ste med nesrečneži, ki so jim izrabili kreditno kartico, se ji ne odrecite za vedno, a poskrbite vsaj za dodatno zavarovanje. Ker je vaša hčerka v spletni klepetalnici objavila svojo sličico skupaj z naslovom, ne vrzite računalnika skozi okno in se preselite, temveč poskrbite za omejitev škode in dobro varnostno ozaveščanje. Če ste veliko podjetje, ki si ne more privoščiti dneva brez poslovanja, boste pač veliko plačali za nadomestno lokacijo. Da investicija ne bo šla v nič, poskrbite, da boste med obema lokacijama res preklapljali brez težav. Pri vsem tem naj vas ne prestrašijo tako daleč, da bi se nehali spraševati o resničnem stanju in grožnjah. Na dolgi rok nima smisla brez razmisleka kupovati samo občutkov, da smo bolj varni.

Če napačno ocenjujemo svoje možnosti, bomo morda naredili vse preveč napak. Zato vas vprašam: kaj bi vi počeli, da bi čim hitreje prišli do milijona? Zase vem, da v kratkem ne bom tvegala denarcev na loteriji, niti ne pričakujem, da še letos pri Jonasovem milijonarju desetkrat poberem 100.000 evrov. Obe možnosti sta vse preredki in senzacionalistični, da bi se splačalo staviti nanju. Tako po zgledu najbogatejšega človeka na svetu zaenkrat ostajam pri računalništvu. Morda se vaša intuicija z mano ne strinja, a številke so na moji strani.

Stanka Šalamun, Sistem, apr. 2007